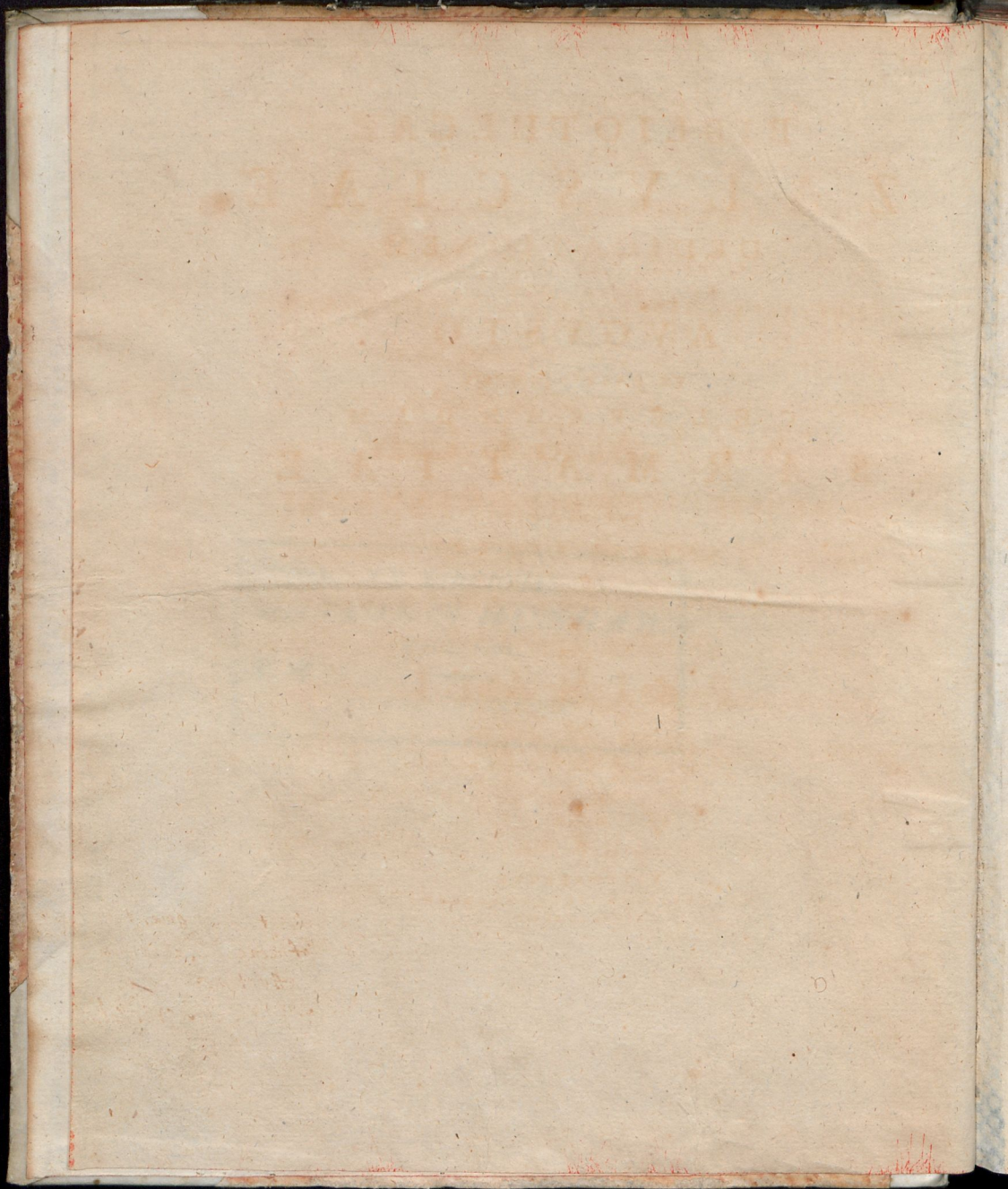

~~D. 11. 5~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

V. 4.

SIGNAT. CLVCCCCXIII.

12

GENTIS
ZALVSCIAE
ORACVLA

REI LITERARIAE AVSPICATISSIMA

RECENSUIT

ET

ORATIONEM

VARSAVIAE

IN CERTAMINE LITERARIO

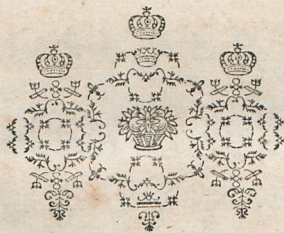
RECITATAM

INSERVIT

ERNESTVS MARTINVS CHLADENIVS D

IVR. FEVD. PROF. PVBL. ET FACVLT

IVRID. ASSESSOR

VITEMBERGAE

PRELO SCHLOMACHIAND

MDCCLVII

Obtulis in augment
bibliothecae Pannonicae
Auctor
A.C. 1800. x. l. VII. d. g. M.

GENE
VALVSCIAE
ORAGLIA

ORATIONE
IN CERTAM LIBRARIAM

RECTORI UNIVERSITATIS
SACRAE THEOLOGICAE

1712

REVERENDISSIMO SERE-
NISSIMOQVE
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
ANDREAE STANISLAO
KOSTKAE
COMITI IN ZALVSKIE
ZALVSKI
EPISCOPO CRACOVIENSI
DVCI SEVERIAE
ORDINIS POLONI AQVILAE ALBAE
EQVITI

REGIS
ET
REGNI SARMATICI
DELICIO
PINDI ORNAMENTO PRIMARIO
LITERARIAE REI TUTELAE
INGENIORVM PRINCIPI
FELICITATEM

Qua dote nuper et TIBI, INDVLGENTISSIME
PRINCEPS AC DOMINE, et aliis magnis
ingeniis, placuisse glorior orationem meam, eadem
et hanc scriptionem placituram esse spero. Imo non
spero, sed auguror. Augurii certe manifesta est fides.
Erat orationis dos una et sola, at eo praestantior, pie-
tas. Pietate illa enitebat cum erga REGEM, cui
parem non habuere, nec habitura sunt, secula, tum
erga Polonum Nomen, cuius gloria utrumque complet
orbem, tum etiam erga gloriae huius Amplificatores,
ZALVSCIOS, quorum TV, CELSISSIME AN-
DREAS, habetis Princeps, imo Dux et Auctor. Hac
laude illa erat commendabilis. Eandem uero laudem
prae se fert haec tractatio. Non minus pia est in
REGEM Incomparabilem; non minori pietate uer-
satur in celebranda Nominis Poloni gloria; non minus
pie miratur TVAM, et quae, TE exemplum prae-
eunte,

eunte, agit, GENTIS TVAE, in augenda et ampli-
anda REGNI gloria, solertiam. Quidni igitur spe-
rem, quidni augurer, eam non minus fore commen-
dabilem, TIBI praesertim, qui et exemplo, et mu-
nificentia, et nulla non reliqua arte, studium in
REGEM, et REGNUM, ubique excitas, excita-
tumque generosius sustentas et auges.

Atqui TV, GRATIOSISSIME DOMINE, qui
nullam non rem, maxime, quae literas respicit,
suis momentis ponderas, alteram reperis, qua ora-
tionem meam commendes, dotem. Ais, elegan-
tem esse. Nec renuo. At hanc laudem et haec
compages sibi vindicat. Non minus est elegans.
Dicam, unde ista elegantia. Elegans, imo ele-
gantissima, ut grauiter Isocrates pronuntiat, illa
demum est oratio, quae de rebus maximis, de
rebus illustribus, agit. An ego uero maius, aut
grauius, aut illustrius, aut ponderosius, argumen-
tum,

tum, quod perorarem, circumspicere potuissem,
quam REGEM, REMPUBLICAM, ZALVSCIOS,
BIBLIOTHECAM ZALVSCIAM, reliqua. Inde,
inde, orationis meae elegantia. Ex me plane nulla.
Quod uero nunc edissero, argumentum, non mi-
nus graue est, non minus illustre, non ponde-
rosum minus. Quacunq; respicias, PRINCEPS
Vultu et Animo GRATIOSISSIME, ubiq; of-
fendes, quod semper dulcissimum reputas specta-
culum, REGIS et REIPUBLICAE Laudem,
simul, quod TIBI debetur, obsequium. Inde et,
nunc peto, qua TIBI placeam, elegantiae laudem,
inde commendationem.

Interim quanta quanta spes sit, quam ma-
nifesta etiam augurii fides, commendabilem fore
scriptionem, nescio, an ulla re diluere possim cul-
pam, quod sub illius auspicio TE, REVEREN-
DISSIME AC SERENISSIME PRINCEPS,

compel-

compellare non dubitem, et TIBI, qui auro me locupletauisti, plumbea rependam dicta. Aliquid tamen inuenio, quo tantae culpaе fortasse partem diluam. Scilicet est ea, nulloque non fuit aeuo, reipublicae literariae conditio, et lex quaedam fundamentalis, ut omnes, quotquot eidem adscripti sint, literarum amore certent, pars tamen amorem illum liberalitate et munificentia, ceteri, cum alia re non possint, chartaceis ingenii monumentis, prodant. Illi Musagetarum, Maecenatum, nomine ueniunt, (apud posteros ZALVSCIORVM uenient nomine.) Hos umbratilem turbam uocamus, quae, tantum scribendo, rem literariam auget, cum illi augeant faciendo. TE uero, coelesti quodam argumento, terris commodatum gloriamur, ut priorem classẽ ornes, Ipse Literatissimus, simulque Liberalissimus Musageta, Maecenas, et, quod Nomen aliquid illustrius sonat, ZALVSCIVS. Me contra, si magnis parua componere fas est, fortuna

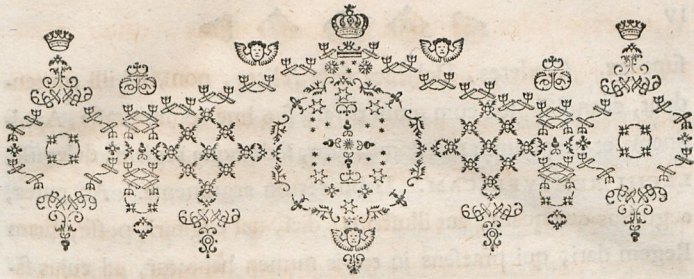
tuna huic turbæ adscripsit, quæ umbra et pul-
pito delectatur. Iam TV, INDVLGENTISSIME
DOMINE, publico testatus es documento, imo
non uno testatus es, sed innumeris, quam ames
litteras, quouè ordine, qua classè, in republica li-
teraria habearis. Liberalitate et auro semper certas
prior, et, ut eo testatior sit liberalitas, hanc nuper
in me exercuisti, qui tot terrarum tractibus ab
Oculis TVIS remotus eram; non tamen ab Ani-
mo. Cum igitur res postulet, ut ego certem con-
tra, ut modo grati animi quoddam extet argu-
mentum, certo quidem, at non aliis certaminis
instrumentis, quam charta, et sterili uerborum sono.
Haec mea sunt, quæ rependo, munera, haec gra-
tissimi animi argumenta. Praestantiora offerre uetat
fundamentalis illa reipublicae literariae lex, uetat
et persona, quam in hac ipsa republica sustineo,
si quam modo sustineo. Imo TV, PRINCEPS IN-
DVLGENTISSIME, praestantiora non posces, qui
id

id iudicare soles praestantissimum munus, quod candidum offerentis animum ostendet, etiamsi minimo ceteroquin constet pretio. At animi mei candorem nulla non loquitur uocula. Candide scripsi. Candide, quod scripsi, offero. Nec minori posthac candore in Laudibus TVIS perscribendis uerfabor, qui in earundem contemplatione nullum non transigo diem, transacturus et reliquam, quae suppetet, aetatem. Tunc enim cum laude uixisse, tunc posteritatis causam strenue egisse, memorabor, si Laudis ZALVSCIAE partem exegero. Partem dico. Nam totam nec ego exigere, nec alius quisquam.

Dab. Vitembergae X. Calend. Maias A. G.

CIO IOCC XLVII.

G E N T I S
Z A L V S C I A E
O R A C V L A

REI LITERARIAE AVSPICATISSIMA

S cilicet inania moliuntur, qui operosius disquirunt,
cur edi quondam desierint oracula. Hercle nondum
desierunt edi. Eduntur in hunc ipsum diem. Ne
credar aenigmata loqui, aperiam, quid rei lateat.
Salua adhuc apud SARMATAS est prisca illa oracu-
lorum maiestas et sancimonia. Ibi tripodes fatidici, ibi adyta,
numine plena, ibi cortinae, ibi lauri loquaces, ibi reliqua oraculi

A 2

supellex

supellex. Crederes, Delphica fede relicta, non, ut illi contendunt, euanuisse, sed cum omni paratu suo huc commigrasse, Apollinem, et perpetuum sibi domicilium, sedemque regiam, delegisse, **LECHI REMPUBLICAM**. Dabo rerum argumenta. An putes, augustius quicquam, aut illustrius, dici, uel cogitari, posse, quam Regem dari, qui praesens in terris numen habeatur, ad cuius sacrarium augusti et laureati consultores, ipsi terrarum et gentium victores, confluant, et, siue foedera sint icturi, siue bella capeffurturi, siue matrimonia aut sibi, aut augustae soboli suae, pacturi, siue regnorum imperiorumque succedaneos delecturi, siue aliud maximi moliminis opus meditentur, responsa petant, et, quod multo gloriosius reputandum, facile impetrent. Anne contenderes, ad oraculi omnino dignitatem maiestatemque istiusmodi Regem proxime accedere? At ostentat **SARMATIA**, et in seculi gloriam ostentat, **AVGVSTVM TERTIVM**, hac memorabilem laude, populorumque consensu quouis oraculo potiozem diuiniozemque; **REGEM**, quem non regna tantum et populi, sed ipsi Regnatores, imo Superi, habent in deliciis.

Seruant uero, quod magni ingenii semper habitum fuit argumentum, seruant hunc morem **LECHI NEPOTES**, ut ad **REGIS** sui exemplum se totos componant, et **REGIAS VIRTUTES** non admirentur tantum, sed etiam, conatu generoso, aemulentur.

aemulentur. Hinc, quot uideas REGNI PROCERES, totidem mireris oracula, totidem pectora, numen phoebeum spirantia. Eminent inter omnes, uti fastigio, ita oraculi dignitate, Celsissimus Regni Primas, COMES SZEMBECKIVS, cuius responsa non Sarmatiae magis, quam regno literario, auspiciatissima esse gloriamur. Non unam, sed utramque, in utriusque regni diurnis, paginam illa occupant. Ex horum multitudine unum depromo, quo praesertim recreata esse intellexi studia, resectas literas, excitata ingenia. Celebratur iam hominum omnium sermonibus Bibliotheca Zaluscia, ad quam oculis fruendam ipse literarum praefes Delphos relinqueret et SARMATIAM peteret, nisi pridem occupasset totam. Hanc Bibliothecam, hoc REGNI decus, inuist SZEMBECKIVS. Animo non minus, ac oculis, lustrat omnia, tamque intente lustrat, ut PROCERVVM, qui adsunt, Ora in se circumagat, iamque maximum Bibliothecae Zalusciae Decus habeatur. Miratur Vtriusque Conditoris artificium. Vultu Gestuque probat Vtriusque in augendo literarum flore solertiam. Tandem, ne oraculo careat tanta celebritas, ominosis pronuntiat uerbis, futurum, ut SARMATIA hominibus spoliatur; Posteris maius aliquid fore, quam homines; Heroës hanc Bibliothecam posteris daturam plures, quam magnae ibi animae ex armariis loquantur. Dignissimum hac Bibliotheca oraculum! Dignissima hoc oraculo Bibliotheca!

Iam, si de reliquis REGNI PROCERIBVS dicerem, obstupesceres oraculorum tum numero, tum etiam pondere. Complectere animo, si modo rem immensam humanus animus complecti possit, quantae sit maiestatis, REGEM, in regali folio, schemate augusto, collocatum, Placida Ora omnibus, impune spectanda, praebere; cingi Latus Regium, et dextrum, et sinistrum, tot HEROIBVS, REGNI GENIIS; omnes in oculis et animis ferre immixtum sibi REGEM; quemque, suo ordine, in tam augusto coetu, de amplianda REGNI gloria, promouendoque flore, ornate et grauiter edisserere; edifferentem quemque ab omnibus, praesertim uero, quod laudum omnium complementum est, ab Optimo REGE, probari laudarique; complectere, inquam, ista animo, responsumque ede, ecquid sentias. Ais, Pythiis adytis aliquid sanctius et uenerabilius spirare augustum hunc confesum; non humanos inibi audiri sonos; mera esse, quae loquantur, oracula. Verissimum edis responsum. Meminimus, quam cupide, non animis modo, sed calamis etiam, excepti fuerint heroici isti sermones. Meminimus, grauissimos uerae eloquentiae aestimatores, et quorum non unus Regio Lateri affidet, id, multo auri impendio, egisse, et agere etiam nunc, ne ista oraculorum effata intercidant, sed, uti nos, ita et posteros, in stuporem trahant et admirationem. Meminimus etiam, publicam nuper factam fuisse spem, magnam eorum partem propediem et in Gallicum, et in
 Germa-

Germanicum, idioma translatum iri, ut non SARMATIA solum, sed et reliqua Regna habeant, quo delectentur. Imo, si augurari liceat, breui futurum est, ut non bibliothecarum ornamenta, hac laude enim pridem sunt habita, sed plane cimelia, habeantur Illustrium Rhetorum Polonorum oracula.

Ista attingo tantum, alibi ea plenius expositurus. Iam me totum, quantuluscunque sum, ZALVSCIAE GENTIS trahunt Oracula, quibus non memorabilia Pythium edidisse fides est. Gentem audis, quam semper in pretio habuere REGES, quae nulla non aetate aut lituo ornata fuit, aut Patriae Palatinos dedit, aut Castellanos, aut Capitaneos, aut alia conspicuos dignitate graduque, semper Heroës tulit, ingenio spirituque generoso plenos. Horum omnium, quanti quanti fuerint, imo magni etiam Patruï, ex cuius aureo ore, (nam et nomine, et re, CHRYSOSTOMVS erat) Lusitaniae, Hispaniae et Franciae, Reges Lechicae Reipublicae oracula exceperunt, horum, inquam, omnium animos, ingenia, spiritum, et laudem reliquam, felicissime aequat, imo superat, qui iam Gentis Suae, addo, et literarum, Princeps, omnium suffragio, habetur, Serenissimus Princeps ac Dominus, Dominus ANDREAS, COMES ZALVSKI, Episcopus Cracouienfis, Dux Seueriae, quo, dum literae steterunt, non auspicatius studiis auditum fuit nomen. GRATIOSISSIMVS
hic

hic PRINCEPS, uti nihil, si studium in REGEM et PATRIAM exceperis, prius habet, nihil curat, quam ut literas et ingenia excitet, ita primum circumspicit, ut aliquem prenda, cum quo curam hanc partiat. Nec diu quaerit. In quacunq; magni momenti re Heroem quaeras, dabit GENS ZALVSCIA. In hac ipsa Gente ANDREAS reperit, quem in societatem adsciscat, Fratrem Suum, Illustrissimum IOSEPHVM. Cum hoc auspiciatissimum literis foedus pangit, cuius summa capita memoro. Pangunt, se asserturos esse studiis dignationem maiestatemque suam; daturus operam, ne quid amplius ingeniiis politoribus desit ad capiendum cultum uberiorem; coacturos ab omni terrarum parte libros, quorum numerum inire nemo possit; nec sumtui parafuros, nec labori; effecturos, ut Bibliotheca paretur, quam nulla non aetas sit admiratura; hanc, si perfecta sit et absoluta, patriae se dedicaturos, augusto ritu; de cetero curaturos, ut non tutius Musis refugium sit, et nullibi maior studiis honor, quam apud Sarmatas. Quotquot replices et superioris, et huius, aeui annales, nullum memineris foedus, quo maiori cum religione steterint foederati. Asserta est studiis sua dignatio, sua maiestas. Nihil politoribus ingeniiis desit ad cultum uberiorem. Stat Bibliotheca, profusissimo sumtu conquisita, quam uix una capit Basilica. Stant libri, quorum, et numerum, et delectum, et nitorem, non admirantur, sed stupent, omnes, quibus hoc spectaculo frui contingit.

git. Imo stupent et reliqui. Nam magnae rei fama nullum non terrarum angulum peruasit. Nullibi maior studiis honor, nullibi laetius Musae domicilium inueniunt, quam in SARMATIA. ZALVSCII loca lautia praeberunt. Vnum igitur, et potissimum quidem, superest foederis momentum, tantae Bibliothecae dedicatio. Nescias uero, an in dedicationem, an in ipsam Bibliothecam, maiorem curam intendant ANDREAS et IOSEPHVS, aeternitati sacrata nomina. In utramque enim intendunt maximam. Ut nimirum, ex foederis clausula, augusta sit, augustoque ritu peragatur, dedicatio, publice edicunt, quae futura sit eius formula, qui ritus. Si audieris Edicti summam, oraculum Tibi uideberis audiuisse. Qui enim Gratosissimo Vultu et Gestu, qui facundiae et elegantiae laude, qui reliquis ornamentis, Apollinem plane referunt, quidni Horum Edicta Responsoque habeantur oracula, imo oraculis sanctiora. Edicunt, dedicationi destinari diem Martini. Rem, bono omine, in conspectu REGIS Optimi, itemque REGNI PROCERVVM, et NOBILITATIS POLONAE, peractum iri. Haec prior est Oraculi pars. Alteram ipsum crederes edixisse Apollinem. Scilicet Apollinem, memorant, Musas, in honore alibi habitas, a suo tripode non abegisse, sed adduxisse potius, poëricas amplexum indoles, et excitasse alacrem facundiam, ut concinnam, et quae in admiratione esset; utramque amasse orationem, et prosam, et uorsam; cuius rei auctor est

-nolles

B

Chaero.

Chaeronensis. Edicunt uero ZALVSCII, gratissimum Sibi fore spectaculum, si undequaque, ex remotissimis etiam regionibus, Musae concurrant, et in REGNI celebritate, quid ingeniis ualeant, et prosa oratione, et uersa, ostendant. Dignissimum sibi uideri, quod coram REGE, literarum Statore, coram PROCERIBVS, literarum amore inter se decertantibus, peroretur, argumentum, tum, qui fructus ex publicis bibliothecis in publicam rem redundant, tum praesertim, quem splendorem literae sibi petant ab AVGVSTO TERTIO, quaeque incrementa capiat res literaria felicissimo hoc aeuo, quo literis praefidet AVGVSTVS TERTIVS. Quis uero fando audiuerit, Apollinem praemia spondidisse? Verba tantum et sonos spondebat, recipiendo a consultoribus auro adfuetissimum numen. At Oraculum Zaluscium, hac ipsa re prisco oraculo sanctius ac dignius, fortiter in hoc certamine stantibus lautissima proponit praemia, nempe et REGIS, et PROCERVM REGNI, et GENTIS ZALVSCIAE, amorem, tum quoque, ut huius amoris pignus extet, ac documentum, nummum, a metallo quidem magnum pretium, maius tamen, imo maximum, ab AVGVSTISSIMI REGIS Vultu, quo radiet, sibi uindicantem. Illud uero ueteris oraculi mysterium, quod consulentium tabulas et codicillos, non, nisi obsignatos et clausos, Dei puluinaribus inferri oporteret, nauis imitantur ZALVSCI, sacras fortes tractare callen-

callentissimi. Edicunt enim, obsignatas, quae ab eruditis transmitterentur, tabulas Ipsorum Manibus tractatum resignatumque iri, tum etiam latere debere cuiusuis auctoris nomen, et quodam saltem lemmate singula scripta insignienda esse. Audiuisti summam Oraculi Zaluscii, quo non reperies memorabilius, licet uel omnem historiae fidem solicites, omnemque antiquitatis paratum excutias. Recordor quidem, quanti pretii a Graecis habitum fuerit illud oraculum, quod fidem fecerat, non perituras esse Athenas. At Athenae ueteres ubi fuerint, pene nunc quaeritur. Maiori pondere, maiorique rei fide, ZALVSCII, si Eorum Oraculi uim intelligas, pronuntiant et spondent, non periturum esse Latium; saluum semper, imo augustiorem, fore eius dignitatem splendoremque. Et quidni fiat augustior, ubi tantis artificijs excitatur laetialis facundia, stimulisque agitantur ingenia, ad sectandam eloquii laudem et gloriam.

Iam uero animi Tui cedo sententiam. An putes, eum caudide amare literas, qui nouae rei non plaudeat; qui nouam epocham literis non gratuletur impensius; qui non ad GENTIS ZALVSCIAE, simul et uniuersae SARMATIAE, laudem concelebrandam ruat totus. Mihi certe, ubi Oraculi illius uocem audio, idem propemodum euenit, quod pastori apud Pausaniam, qui, dum e longinquo scrutatur specum, quo se condidisse Apollo

fertur, loci quodam numine afflatus, uaticinia edit, resque futuras, intus agente spiritu, enuntiat. Oraculi Zaluscii quodam numine instinctus, uaticinia fundo. Nuncupo uota. Abscondo nuncupantis nomen, adscripto lemmate: *Viuitur ingenio, cetera mortis erunt.* Obsigno tabulas. Obsignatas Puluinaribus Zaluscii infero, certaturus cum omnibus, non quidem ingenio, hoc enim uincar ab omnibus, sed pietate in ZALVSCIOS. Hac enim, per Deum, uincar a nemine. Si uolupe, perlege tabulas, pietatis indices. Tu uero, in has intuens, in ZALVSCIOS pius esto.

*Incipit
GRATIO*

Non ita Laërtiades, uel inter medias aestuantis Oceani procellas, patriam suam et auita regna fertur anhelasse, ut hoc die populi et prouinciae, quantumuis remotiores, forsitan et ipsi Reges, augusto huic interesse gestiunt spectaculo, quo augustius, et ad seculi commendationem aptius, nec retroacta uidit aetas, nec uenturi uidebunt, aevi decursu, nepotes. Huc uota, huc expectationem, dirigunt. Quam uero felicitatem potentius fatum plurimis negat, ea nobis, qui in umbra, in angulis, affixi pluteis, ingloria turba, delitescimus, raro quodam et posteris memorando exemplo, obtingit.

GENTIS

GENTIS enim ZALVSCIAE Beneficio, et, praescine ORATIO
dixerim, pene regio munere, ad hanc pompam, ueluti
ad congiarium, quotquot aut Suadae sacra tractamus,
aut aonios cantus fundimus, euocamur, Regiisque Ve-
stigiis, adorantium coetibus immixti, adstituimur, non
tantum, ut oculos impune expleamus, sed etiam, quod
uix fidem inueniet, ut AVGVSTOS VVLTVS, et uniuersi
REGNI PROCERVVM Ora et Oculos, uel ipsis Regibus
et populis tremendos, in nos conuertamus. Gaudete
igitur, quicumque Apollini et Musis operamini. Gaudete
Vestro, et rei literariae, nomine, nondum plebeiam rem
feri literarum studia. Gaudete, fructuosum adhuc esse,
ad capiendum ingenii cultum noctes euigilasse, cum et
haec aetas ferat Maecenates, qui ad haec uigilias oculos
deflectant, et, coelesti quodam argumento, inuidiosis
fere largitionibus, omnium, quaqua patent, regionum
ingenia excitent, ut, uelut in Deorum concilio, iisdem-
que arbitris, aemulatum agant. Iactet Roma seculum
illud, quod, Romanam aquilam tenente Augusto, a
literatis aureum quondam fuit habitum. Pari, an dicam
B 3 meliori,

URATIO meliori, omine hoc aeuum dicitur aureum, quod, moderante Scepra et Regnum AVGVSTO TERTIO, cui Germania geminam aquilam bis debuit, et generosius recusanti detulit, auspiciatissime transigimus. Iam enim auri pondera erogantur, ut tum ingeniis, quae fuere, aeternitas paretur, tum, ut ingenia, quae nunc sunt, irritentur, ut, ueluti stimulis agitata, ad famae et immortalitatis delubrum certatim ruant, tum denique, ut futuris ingeniis uia quaedam regia pandatur, qua ad solidiorem, et in secula ituram, laudem grassentur.

Scilicet non sine re Romani maximus auctor eloquii, Tullius, ingenium dixit decus hominis. Hoc unum in homine perennat. Cetera ludibrio habentur, breuis aeu futura. Solo ingenio non solum, quod ait Isocrates, alios alii superamus, sed et cum Diis paria facimus, imo, ut plane rem eloquar, ipsi Deorum albo inscribimur. Quid est enim, quod Tullius hominem, ingenii praesidio instructum, Deum putari, diserte contendat? Quid etiam, quod Graeci Heroas suos, ingenio praestantes,

θεοεικέλης,

θεοειδής, θεοειδής, hoc est, Deorum formas et simulacra, ^{ORATIO}
dixerint, eisdemque subinde statuis terminalibus, utro-
que pede manuque carentibus, solo capite insignitis,
qualia aliquando Deorum schemata fuerunt, honoraue-
rint. Ut nempe intelligeretur, hos homines capite solo,
solo ingenio, ad immortalitatem, ad diuinitatem, pene-
trasse. Sic igitur calculum subduco, non aptiora esse,
ad immortalitatem parandam, instrumenta, quam ea
ipsa, quae ad ingeniorum cultum ornatumque parantur.
Nos uero, quicumque literis censemur, aliam, quae
poliendis et locupletandis ingeniis deseruiat, supellectilem
ignoramus, quam uictura in acuum uolumina, dulcissimas
illas, quibus ultro impallescimus, chartas. His foecun-
dantur et excitantur ingenia, ad maioris fortunae cultum
erecta. His, quod omnia uincit argumenta, immortalitas
ingeniorum constat.

Hanc ipsam immortalitatem, auspicio post homines
natos felicissimo, ingeniis largitur Ledaeum illud Par, cui
omnes literatorum chori hodie confurgunt et plaudunt,

FRATRES

ORATIO FRATRES ZALVSCII, ingenio et uirtute pares, fide in
 REGEM et PATRIAM, literarumque amore, gemini.
 Quanti putes esse moliminis, uastissimae aulae locula-
 menta capacia natis olim, et subinde nascentibus, inge-
 niorum monumentis instruere, quanti etiam, orientis et
 occidentis regna tributaria reddere, et ueluti sacramento
 obstringere, ut pretiosissima Musarum cimelia ministrent.
 At ZALVSCIORVM ingenio nihil non est peruium ac
 penetrabile. Ausu generoso rem suscipiunt, generosiori
 perficiunt et absoluunt, uel profusissimo auri impendio.
 Videas, quem enim ad sui spectaculum non rapiat ista
 magnificentia? Videas, inquam, codices, quorum nu-
 merus iniri nequit, in armariis, ordine longo pulcroque,
 dispositos, pretiosis indutos uelamentis, plurima auro
 nitentia, et quae sunt reliqua ornamenta, digna omnino
 Vtriusque Conditoris Ingenio.

Ea uero, quae dixi, etiamsi magna sint, multo tamen
 minora uidentur iis, quae nunc dicam. Non in ostenta-
 tionem et pompam, uel, ut admirantibus tantum et
 laudan-

laudantibus patefiat, aulam libris instruunt ZALVSCII, ORATIO
sed, ut fructus ad omnes, qui ad immortalitatem ingenii
contendant, perueniat, ueluti literarum nundinas, ubi
ingenia diuinitatem negotientur, et quasi ingeniorum
asylum, instituunt, haecque atria, hos loculos, inque
loculos distributa uolumina, publici iuris faciunt, et, ut a
Ioue et Diis principium fiat, rem agunt in hoc Confessu,
cuius splendor uel cum ipsis superis decertat. Videre
enim REGEM, tum placida Luminum Maiestate, tum
Oris et Frontis honore, et reliqua specie, orbis imperio
dignum; uidere tot PROCERES, quorum Ora grauitatem,
mira comitate mixtam, spirant, et in quorum coetu
facilius est, Heroem inuenire, quam hominem; hoc
certe est Iouis et Deorum concilio interesse. In hoc
Virtutis et Ingenii sui theatro aeternitati operantur
ZALVSCII. Parum iis uidetur aetatis praeteritae ingeniis
aere perennius monumentum statuiffe. Maius aliquid
concupiunt, excitare facundiam, famamque et aeternita-
tem dare, miri Artifices. Huius aeui ingenia, quotquot
in umbraculis suis lateant, ingeniose excitant, inque
puluerem

C

puluerem

ORATIO puluerem et solem producant, ut, si quod exasciatum
 et politius inter cetera emineat, hoc Optimo REGI,
 hoc aeternae REIPUBLICAE, hoc uniuerso orbi, com-
 mendetur, siue, quod idem est, coelitum ciuitate
 donetur. Imo, quod posteri praesertim stupebunt,
 angusti nimium ZALVSCIIIS uidentur uasti huius REGNI
 limites spatiosi. Ultra SAVROMATAS quaerunt, num
 quod ingenium cum Lechicis ingeniis diuinitate certet.
 Hoc certamen ut eo illustrius reddatur, omnium terrarum
 ingenia, indagine quasi cincta, in hunc Confessum dedu-
 cunt, ueluti literarium lustrum acturi. Sedent, Augusto
 schemate, tanquam in bipatente Olympi aula, tot
 Venerandi Iudices, ingeniorum censum atque delectum
 habituri. Valeat ille iudicii centumuiralis splendor,
 quem antiqua Roma ostentat; Valeat illa tribunalium,
 quam ueteres iactant, maiestas. Tum maiestate, tum
 splendore, tum omni alia re, illustrius est hoc iudicium,
 ubi in suffragium eunt Iudices, qui Regum et populorum
 fata consiliis temperant, et quorum decreta saepe trepi-
 dationem iniiciunt regnis ac populis. Nos soli, qui
 ingeniis

ingeniis certamus, quis credat, non trepidamus, nec animos despondemus, iudicii huius aleam subituri. Nostram et rei literariae causam fidenter agimus, alente fiduciam Vtriusque ZALVSCI, ueluti Sponforum, adspectu, quo uel ipsae Charites, Deae, pelliciuntur, atque in plausum rapiuntur, et admirationem.

Aut fallor, aut hi parietes, hae exedrae, gestiant, quod diem laetiozem, et producendis literarum finibus accommodatiozem, non uiderint. Iam Musae etiam, studiis praesidentes Deae, ambitiosius se circumspiciunt, et, Epinicia canentes, in occursum ZALVSCIORVM, quos reparandis literis politioribus, munere Deorum, natos esse gaudent, exultabundae ruunt, et iterum iterumque carmen illud aureum modulantur, nunc demum literis dignationem quandam et maiestatem circumponi; nunc tandem, ZALVSCIORVM artificio, messem ingeniorum laetissimam ubique, tum in SARMATICO, tum reliquo orbe, efflorescere; nunc hominum beneficio, si modo homines dicendi, qui immortalitatem largiantur, ingeniis

ORATIO illud praestari, quod ne Superi quidem hominibus
 praesent; nunc, uelut albis quadrigis, ad aeternitatis
 sacrarium uehi subacta disciplinis ingenia; ingeniis,
 perennitatem nominis agitantibus, acrius incitamentum,
 quam quod ZALVSCII addant, addi non potuisse; non
 alio melius, quam ZALVSCIORVM, Ingenio REGNUM et
 orbem ingeniis locupletari posse; tandem, quod est
 potissimum dulcissimi carminis argumentum, neminem
 mortalium unquam immortalitatem suam uidisse, hanc,
 si impertiatur, demum post mortem impertiri, nouo
 autem rei miraculo ZALVSCIOS, dum ingeniis diuinitatem
 tribuant, suae Apotheosi interesse uiuos uidentesque.

Cape nunc animos, IUVENTVS, ad Patriae guber-
 nacula et purpuram nata, blanda PARENTVM et REGNI
 Spes, FUTVRA RESPVBLICA, soboles quondam regna-
 tura, et aeternam Lechi Rempublicam moderatura con-
 filio, uirtute, ingenio, plena spiritu generoso. Cape
 animos, inquam, et exuberantibus gaudiis indulge. Te
 plane respicit haec panegyris, haec pompa, hoc specta-
 culum.

culum. Tuam inprimis causam, praeter reliquam im-^{ORATIO}
mortalitatis cogitationem, agunt ZALVSCII. Grandibus
Tu quidem exemplis es imbuta, Auorum Patrumque
Virtute. Aliquanto tamen grandius, quod Tibi pro-
ponant, exemplum, et ad appetendam laudem, non
intermorituram, incitamentum, ZALVSCII repperunt.
REGEM, et REGNI PROCERES, Orbis Sarmatici
Sidera, scite adunant, rerumque in augusto hoc Coetu
fatagunt, tum ut fides fiat, rem diuinam, coeloque
dignam, esse literarum interiorum studia, tum etiam,
ut patulam ingeniis uiam ad istam diuinitatem pandant.
O Te igitur ter felicem et amplius, amata seculo Iuuentus,
cui auspicato contingit adulescere hoc aeuo, quo ita cum
ingeniis agitur, ut melius nunquam. Disce nostro exem-
plo, nobisque solemnem ueluti formulam praeceuntibus,
et linguas, et facundiam, et quicquid ingenio concipitur,
spiritum quoque, ZALVSCIORVM Laudi impendere.
Effice, ut immenso Laudis cumulo haec etiam accedat,
Tuo exemplo intelligi, nulla aetate SARMATIAM
diuiniora ingenia produxisse, quam post natos, rei literariae

mulus

C 3

bono,

ORATIO **bono**, ZALVSCIOS. Sic cum ZALVSCIA Laude, dulci quadam mixtura, Tua laus perennabit, Tuosque laudatores ambiguos tenebis, utrum imaginum ferie, an ingenio, magis, cum utraque re ZALVSCIOS aemuleris, nepotibus sis commendanda. Sic exterarum gentium excelsa pubes, quam nobilis et generosa flamma regit, ad Te oculos deflectet, et ad aemulanda SARMATICAE IUVVENTVTIS INGENIA, ad aemulanda etiam studia, mire accendetur.

Iam alacri Vestro adspectu, PROCERES SARMATICI REGNI, in grandi fortuna GRATIOSISSIMI, in cultum Vestrum, et admirationem, trahor. Certe amoenissima augusti huius spectaculi pars est, uidere Oculos Vestros in hoc literario negotio negotiosissimos esse, et uelut inter spectantes et audientes dispensari. Nunc affectu paterno, quo mollior non est, ad Iuuentutem Vestram, Pectora ista generoso honesto incocta, magnarum domuum Incrementa, blande respicitis, gaudiaque conferitis, arte ZALVSCIA capacibus ingeniis nihil amplius ad capiendum cultum

cultum deesse, spemque uideri largam, et uirtute, et in-^{ORATIO}
genio, ex asse Vobis similes fore tum natos, tum nepotes
nascituros; fore etiam, ut, qui iam literarum omnisque sa-
pientiae sint Alumni, Vestro, et ZALVSCIORVM, exemplo
olim discant artium et ingeniorum Parentes esse, et Nutri-
tores. Nunc arcano Luminum uigore contuemini Vrum-
que pompae huius Architectum, FRATRES ZALVSCIOS,
Animosque Vestros uersat mirifica illa Animorum Ingenio-
rumque consensio, qua in promouendo ingeniorum flore,
dandaque et REGNO, et Vobis, et omnis aeuu magnis
ingeniis, immortalitate, ambo elaborant. Nunc Oculos in
AVGVSTISSIMVM REGEM uenerabundi defigitis,
tacita peragentes gaudia, quod inter Regias Laurus he-
derae ser pant, et Augustale REGNI Fastigium, literarum ac
ingeniorum cultu, augustius reddatur. Nos quoque,
quorum linguas haec dies in praeconia soluit, Oculis
intente lustratis, incertum tamen relinquitis, utrum
Oculis magis, an Auribus, nos metiamini. Quicquid sit,
manifesta fides est, Vos non in oculis tantum et in com-
plexu habere ingenia, sed et, quod maximum est, eadem
aestimare,

ORATIO aestimare, suisque momentis ponderare, perfecte doctos esse. Caput igitur extollit uetus Latium, ubi pristinam suam maiestatem a Vobis, LECHI NEPOTES, inter ipsa, quae ad amplificandam REGNI SARMATICI Maiestatem agitantur, meditata instaurari, eandemque in ipsa REGNI Penetralia, in hoc Sacrarium, admitti, et cum SARMATICA MAIESTATE commisceri uidet. Capita etiam extollunt, quotquot hoc seculum ornant, cultores et mystae ueteris Latii, atque effusius gaudent, Latio extra Latium nouam sedem figi, imo grande aliquid concipiunt, dum animis uoluunt, utrum posterum REGNUM Vestrum rectius SARMATIAM, an NOVVM LATIUM, sint dicturi.

Ista uero felicitas, quae literis, quae ingeniis, quae Iuuentuti, et uniuersae rei, SARMATICAE, quae integrae Reipublicae literariae, hoc die affulget, dum animo occurat, nec ori, nec oculis, temperare possum, quin ad TE, FRIDERICE AVGVSTE, quo Nomine sanctius in orbe nullum est, nec uenerabilius, REGNI

TVI, et uniuersi generis humani, Amor et Delicium, quin ORATIO
ad TE, inquam, deflectant. Magnum quidem est, et
res seculis memoranda, Regali Solio literarum splendorem
circumfundi. Magnum est, REGEM, ad quem populi
uota sua dirigant, diem et horas ita dispartiri, ut pars tra-
ctandae et amplificandae REIPUBLICAE, pars profe-
rendis literarum pomocriis, erogetur. Magnum etiam, tot
umbraticos homines, fandi peritiam professos, in ipsum
Regiae Sedis adytum intromitti, et, Sceptro ac Purpurae
propius adstitutos, a REGE, et, REGIS exemplo,
a PURPURATIS et PROCERIBVS, patienter audiri. Sed,
qui TVAM, REX, Regum Optime, Magnitudinem me-
tiri uelit, si modo mensurae capax sit, quod immensum
est, hic non ad ista tantum intendat animum, sed expen-
dat praesertim, quantae sit Amplitudinis, REGEM dici
Ciuium, qui cum Superis paria faciant, et immortalitatem
ingeniis, tum quae fuere, tum quae nunc sunt, tum fu-
turis, longe operante manu, praesent. Haec enim cum
praestetur a Ciuibus, quid non a Manu TANTI RE-
GIS poterit expectari? Hac ipsa uero Amplitudine

D

fatiscit

ORATIO fatiscit animus, dumque illam delineare paro, in ipso conatu deficit facundia. Foecundioribus igitur, et **TANTO REGE** dignum epos concipere capacioribus, ingeniis delineandam relinquo.

At, ubi ad Vos respicio, magnae fortunae Exempla, Geminum **REGNI SARMATICI** Decus, **FRATRES ZALVSCII**, denuo exuberat, et prorsus exundat, eloquentia. Cui enim non dicendi audaciam faceret obuia omnibus, et in tanto Culmine admirabilior, Vestra Facilitas? Quem non disertum redderent **GENTIS ZALVSCIAE**, tot Heroum prouentu Illustrissimae, Decora? Cui non copiam fandi ministrarent Ingenia Vestra, excelso fastigio, in quo collocati estis, multo excelsiora? Quem non in gaudia, in plausum et eloquium, traheret haec ipsa dies, qua Vos, qui pari semper consilio, pari etiam literarum amore, agitis, huius concordiae fructum capitis, immortalitatem. Nimirum a **REGE**, et **REGNI PRO-CERIBVS**, et laudes et grates spirantibus, probari; coram **REGE** et **REGNI SENATV** uenerantium officia promereri;

reſeri; tum etiam ueluti in famulatu ſuo habere omnium ORATIO
prouinciarum ingenia et linguas, hic eſt proximus ad im-
mortalitatem gradus. Hoc eſt, aeternitatem ſuam uidere.
Hanc cum Voſmet hodie uideatis, uberiore et exquisito
uerborum paratu, imo artificio quodam, opus eſt, ut
poſteris fidem faciamus, rem in hodierna panegyri actam
eſſe, quam nos ipſi, niſi ſpectaculo intereſſe contingeret,
eius magnitudine percuſſi, fortaſſe non crederemus. Quid
enim, ſi in ſaltis, quorum maxima ſemper pars fuit **GENS**
ZALVSCIA, poſteri legerint, duos Gentis Huius Fratres,
in quibus ornandis et uirtus et fortuna contenderit, quo-
rum Palatia literarum et ingeniorum hospitia fuerint,
quem utrumque ſpirantem Bibliothecam et ambulans Mu-
ſeum coaetanei dixerint, uaſta conclauia ſelectiſſimis in-
geniorum monumentis, ſumtu immenſo, referſiſſe, re-
ferſa publicis uſibus deſtinariſſe, et auguſto dedicaſſe augu-
rio; ſaeculum non uidiſſe diem, ſplendore et pompa magis
notabilem; ſediſſe, quaſi in libertatis ſpecula, **REGNI**
SARMATICI PROCERES, hiſque immixtum **REGEM**,
uno die et **REGNI**, et literarum, regimen tenentem,

ORATIO grande Diis et hominibus spectaculum! et Comitiorum partem amoenioribus asseruisse studiis; eruditos, ex omni terrarum angulo euocatos, Regium cinxisse Latus, et Memnonis statuam, quae, Solis radiis icta, sonum edidisse, perhibetur, imitatos, medium inter Purpurae et Regii Solii fulgorem, certasse eloquio; quemque torfisse ingenium, ut uel blando dicendi genere, uel uerborum, magna sonantium, pompa, augustum auditorium mulceret; omnes conspirasse in REGIS, in REGNI, in ZALVSCIORVM, Laudem; personasse latiali facundia Curiam; REGEM et REGNI PROCERES, Augustos Suffragatores, ingeniorum scrutinium instituisse; omnes uero, quotquot censendis et lustrandis ingeniis affederint, in id consensisse, extra omnem comparationis aleam, nisi quis cum Diis comparare uelit, positum esse utriusque ZALVSCII Ingenium? Quid, inquam, si ista legerint posterii? An, ita acta esse, credent? Tentabunt certe factorum fidem, et rem, dicent, esse seculis inauditam. Credent tamen, si uiderint, omnia huius aeui ingenia symbolas contulisse, et in re procudenda, dispari quidem uerbo-

uerborum sono, pari tamen facundiae artificio, elaborasse. ORATIO
Sic credent quidem, at quantus stupor erit! Primum
querimonias ultro citroque iactabunt, iniurium esse na-
scendi ordinem, et male secum agi, quod non anteriori
seculo nasci, et huic spectaculo interesse, contigerit. Tum,
si, nihil proficere querelam, intellexerint, in laudes et
plausum toti effundentur. Varia certe agitabunt animis.
Agitabunt, Iulium Caesarem ad ornandam urbem, am-
pliandumque imperium, bibliothecas graecas et latinas,
quas maximas possēt, publicare destinasse, destinata ta-
men perficere non potuisse. Felicius rem cessisse ZA-
LVSCIIS. Hos publicasse Bibliothecam, ad quam uiden-
dam exeri Sarmaticum Regnum sint inuisuri. Agitabunt,
Pollionem, Augusto Caesare imperante, primam biblio-
thecam publicasse, et, quod eleganter ait Plinius, ingenia
hominum rem publicam fecisse; contra ZALVSCIOS, re-
gnante AVGVSTO TERTIO, melioribus auspi-
ciis, ultimam, quis enim ZALVSCIOS imitabitur,
publicasse, et Rempubicam ingenia fecisse, hoc est, RE-
GNVM et REMPVBLICAM diuinis ingeniis ditasse. Agi-
tabunt

ORATIO tabunt etiam, Plinium Caecilium, marmore teste, Traiani
 Optimi auspicio, bibliothecam apud Mediolanenses di-
 casse; Feliciores esse ZALVSCIOS, quibus Suam,
 AVGVSTI OPTIMI auspicio, dicare contigerit.
 Talia agitantibus occursabit primum quondam GENTIS
 ZALVSCIAE ornamentum, ANDREAS CHRYSOSTO-
 MVS, qui REGIS et REIPVBLICAE mentem et
 oracula apud tres Europae Reges locutus est, et cuius
 Ingenium, praeter cetera argumenta, disertè loquuntur illa
 Epistolarum uolumina, quae in maximo sunt pretio; Di-
 cent uero, magnum fuisse ANDREAM CHRYSOSTO-
 MVM, maiores tamen Ingenio esse ANDREAM STA-
 NISLAVM KOSTKAM et IOSEPHVM ANDREAM, Istos
 rei literariae Instauratores, coelitus datos, non GENTIS
 tantum, sed REGNI SARMATICI, an dicam orbis, Or-
 namenta. Obuersabuntur etiam reliqua REGNI Decora,
 ad quae contemplanda nepotes suos hortabuntur. His
 fidem facient, gentile illud ac populare quondam Grae-
 corum decus, ingenium, apud SAVROMATAS nunc
 sedem fixisse. Plane defixi haerebunt in admiratione
 AVGV-

mudat

ε D

AVGV-

AVGVSTI TERTII, quo non augustius No-
men meminerint, quod posteritati suae commendent.
Dispungent et excutient REGNI Fastos, indagabunt-
que, num quem Lechus Regni succedaneum habuerit,
qui, ingeniorum et literarum amore, cum AV-
GVSTO TERTIO certet; et inuenient quidem
inter innumeras Regiarum Virtutum commemoraciones,
fuisse quondam REGEM, quem ob eloquentiae laudem
Tullium alterum dixerint; in ALIO incertum fuisse,
utrum ingenium, quod scriptor ait, siue natura, Gratiam
uicerit, an Gratia naturam; ALIVM literis in SARMATIA
lucem spiritumque dedisse, Academiam Cracouiensem
fundando; ALIVM Principes Iuuentutis Regiae latiali
eloquio imbui curasse, et, ut excitaret eloquentiae cultum,
publice declarasse, se neminem, nisi, qui Latium uidif-
set, muneri publico admoturum, culta etiam et ornata
ingenia in Oculis tulisse; ALIVM Virtutis et Ingenii Re-
gem, Mentemque Polonam, uocatum; ALIVM in uariis
scientiis et artibus eruditissimum fuisse; ALIVM denique,
ut reliqua REGNI DECORA iam non exsequar, Procerum
filios,

GRATI.

BOLESLAVS I.

CASIMIRVS II.

CASIMIRVS III.

CASIMIRVS IV.

IO. ALEBRIVS

SIG. AVGVSTVS

STEPHANVS I.

ORATIO filios, Voce Regia et praemiis, ad Latii ueteris delicias sectandas pellexisse, his uero REGIBVS palmam prae-ripuisse AVGVSTVM TERTIVM, uno ore fatebuntur, si uel sola huius diei gesta in REGNI diurnis legerint. Haec una dies docebit, laudes istas, quae tot REGVM fuerint, in Hoc uno REGE coniunctas fuisse. Docebit, in Regio Complexu fuisse literas, et eloquentiam latialem; in Hoc REGE Ingenium et Naturam cum Gratia decertasse; neminem unquam REGEM magis aut literas politiores et facundiam excitasse, aut erecta ingenia fouisse, neminem etiam meliori iure REGEM INGENII ET VIRTVTIS, itemque MENTEM POLONAM, dici, quam AVGVSTVM TERTIVM.

Adhuc uero de posteris loquor. Horum enim negotia Vos strenue agitis, imo his uiui interestis, ZALVSCII. Quoties recurret haec dies, Martino in fastis dicata, ueluti literarum diem natalem celebrabunt culta ingenia, quin et subdubitabunt, utrum haec dies Martino magis,

magis, an ZALVSCIIS, sit sacra. Laudet Gallia uetus ORATIO
Martinum, Praefulem, de re et ecclesia Gallicana optime
meritum, aeramque suam ex morte eius supputet. Habet
SARMATIA, quos Martino uiuos succenturiet, Vos ZA-
LVSCIOS. Habet posteritas, ut ex hac ipsa Martini, re-
ctius dixerō ZALVSCIORVM, die, qua omnis aevi inge-
niis, Vestris etiam, immortalitatem parastis, aeram no-
uam in fastis literariis supputet. Certe tot seculis Vestra
laudabuntur Ingenia, quotquot ingeniis hac die aeterni-
tatem dedistis. Dum homines, dum literae, erunt, ZA-
LVSCIVM ubique legetur NOMEN.

Hoc nec Iouis ira, nec ignis,

Nec poterit ferrum, nec edax abolere uetustas.

Dum autem in ipso Laudis Vestrae uestibulo haereo,
animum uellit ueterum doctrina, res diuinas tacita et pura
mente recte tractari. Ego igitur, Deos adesse, remque
diuinam tractari, sacro testabor silentio.

ORATIO
explicit.

Perhibent, fuisse quondam oraculorum eam uim, eam uir-
tutem, ut consultoribus, in re aleae plenissima, et prorsus despe-

E

rata,

rata, saepe animos et vires addiderint, multumque momenti habuerint, ad felicissimum, ancipitis ceteroquin rei, euentum, aliquando ad palmam obtinendam. Isthanc certe Oraculi Zaluscii uim atque uirtutem me gloriator experiri. Nunquam me memini subiisse rem aleae pleniorum, nunquam ambiguam magis, quam hanc, ubi ingeniis, de palma certantibus, immisceor. Immisceor tamen, non uero alia, quam Tanti Oraculi, fiducia. Haec animum addit, haec vires. Haec adeo felicem dat certamini euentum, ut palmam nuntier tulisse. Quod tulerim, gloriator quidem, at, qua re tulerim, cum cogito, gloriator amplius. Certauim nimirum pietate, pietate uici. Dicam explicitius, quo omine, quo auspicio, isthaec cefferit uictoria. Erunt uero et omen, et auspici-um, Oracula Zaluscia.

Propinquat dies, Martino sacra, pompae literariae dicata. Insimul tamen ita excrefcit negotiorum, ad REGNI integritatem et florem spectantium, moles, ut hanc quoque diem sibi uindicerit Comiticia. In aliud igitur tempus prorogatur Bibliothecae Zalusciae, admirandi Operis, dedicatio, prorogatur etiam literarium certamen. Nec tamen ZALUSCII prorogant literarum cultum, amoremque in Musas. Nihil ab harum consortio Eos diuellit. Nullum non diem partiuntur. Partem Comititiis, partem studiis, afferunt. Haerent, quod apud posteros difficulter inueniet fidem, haerent

haerent in tabulis illis uotiuus, ex omni terrarum parte transmissis. Sollicitus rimantur singulas. Quærunt operosius, num quae, prae ceteris, REGIS Incomparabilis, simul et REGNI, Laudem spirent. Hac sola enim delectantur, hanc ipsi spirant, ZALVSCII. Trutinant rerum uerborumque pondera, et, ut eo exactior sit trutina, tertium cooptant foederatum, MARTINVM, tertium illud, uti GENTIS ZALVSCIAE, ita literarum, Decus. Hi Triumuii, ANDREAS, MARTINVS, IOSEPHVS, tabulas omnes Manibus uersant, ac Animis. Versant etiam meam. Versatam ponderant. Ponderatam tandem calculis suis palma dignam iudicant. Hoc uero GENTIS ZALVSCIAE Oraculum nondum absoluit certaminis literarii euentum, sed futuri saltem euentus augurium est, et omen. Haec enim agi, scias, in GENTE ZALVSCIA. Non in populum spargitur, sed, priuata tantum fide, mihi perscribitur, triumuiialis sententia. Nouum destinatur examen, noui iudices. Noua expectatur sententia.

Repete oraculi prisci mysteria, et inuenies, communem quondam fuisse famam, non ipsos ubique Deos edere oracula, sed edi haec ab illorum administris, geniis. Horum uoce consultoribus respondere Deos. Mireris, huius mysterii et hodiernum superesse uestigia. Duos Oraculi administratos destinant ZALVSCII, duos Genios, quorum ore sint locuturi. Alter, si nomina scisci-

teris, est ANTONIVS PORTALVPI, alter IOANNES BAPTISTA ROTINGO. Audis nomina, et eloquentiae, et ingenii, et omni reliqua, quam animo comprehendas, laude pridem celebrata, imo, dum a ZALVSCIIS probantur, celebratissima, nulloque silenda aevo. Nobile hoc Geniorum par nouas inuit rationes, nouos calculos. Nunc laudant in hoc facundiam, in alio ingenium, istum pietate in REGEM, aiunt, sibi uideri insigniorem, sequentem REGNI laude trahi, illum ZALVSCIAE GENTIS cultu esse commendabilem, reliqua. Huic laudum exagio, ut singulis momentis nihil non ponderetur, unum et alterum mensum impendunt, imo pene tertium. At, quid interim Solertissimus ANDREAS? Ad me indulgenter desecit, et Principali Oraculo me beat, credo, ut animum praeparet et obfirmet, ne magnae rei nuntio, qui proxime instet, plane percellar. Exquisitissimis uerbis fidem mihi facit, gratas Sibi fuisse et literas meas, et acclamationem meam uotiuam, imo (nisi rem memorare uetat modestia) peculiarem Se ex illis uoluptatem concepisse. Haec Oraculi summa est, hoc argumentum, simul et futurae uictoriae praeludium et omen, incertum, plusne auspdatum mihi, an Celsissimo Scriptori gloriosum. Disce enim uel ex hoc momento, neminem meliori artificio tractare literas, literarumque cultores, quam Literatissimum ANDREAM. Gloriosiora uero uidebuntur, quae dicam deinceps.

Pergunt

Pergunt Duumviri illi in uoluerandis scrutandisque literatorum, de palma certantium, chartis, reque iterum ac iterum perfrata, tandem edunt responsum, me inter eos, qui profa Oratione loquantur, potiozem esse in certamine, dignumque uideri palma. Nescio, qua tandem re Apollinis quondam sacerdotes dici meruerint *uicior*, id est, sancti, mites, benigni, et, ut non nemo rem interpretatur, qui de suo iure remittant aliis. Potiori iure Duumuiros illos Capitales hac insignirem laude, qui summo animi candore LECHICI APOLLINIS sacra tractant, qui adeo se mites et benignos praebent in ferenda sententia, qui mihi palmam decernunt, quam certe quilibet alius iudex ipsis decreuisset. Interim, quod ab hisce oraculi administris editum est responsum, ratum pronunciat, Principali Oraculo, ANDREAS, palmamque, in medio positam, publice mihi decernit. Ne ego uero nouae rei diu sim expers, ad me iterum respicit GRATIOSISSIMVS PRINCEPS, et nouo me ornat Oraculo, in quo, nescias, utrum uerborum maiestatem, an rerum pondus, primum mireris. Iniuriam facerem et rei literariae, et omnibus, qui literarum amore ducuntur, si in scriniis meis paterer delitescere Principales Codicillos, rem magis literariam, quam me, spectantes. Hic ergo Illorum tenor:

Quantum Nobis ingeniosa atque elegans
 Dissertatio tua, qua uberiores fructus, ex
 publicis Bibliothecis in humaniorum litera-
 rum optimarumque artium disciplinas dima-
 nantes, commonstrauisti, satisfecit, tantum
 iis, quibus censendi facultatem permisimus,
 adeo usque arrisit, ut, licet octuaginta de
 palma tecum contenderent, principem ta-
 men te inter rei illius literariae praecones
 suis calculis facile adscripserint. Quamob-
 rem non possumus, quin promeritum, quem
 apud clarissimos grauissimosque ingeniorum
 existimatores consecutus es, honorem, tibi ex
 animo gratulemur. Ut autem singularis tuae
 in Nos uoluntatis testimonium, laborisque
 tui probatissimi praemium, apud te remque
 litera-

*literatorum publicam, declaratum testatum-
que relinqueremus, aureum nummum tibi
decreuimus, Augusti Tertii, Regum Optimi,
Imagine conspicuum, et a Vultu Tanti Prin-
cipis, plus quam ab omni metallo, pretium
omne mutantem, quem ab Antonio Gibesio,
Postarum Varsaviensium Secretario, penes
litteras reuersales, grato, ut putamus, ani-
mo recipies. Ceterum, ut id, quod sentimus,
profiteamur, palam edicimus, nihil Biblio-
thecae, a Nobis communi Ciuium bono desti-
natae, illustrius adferri potuisse, scriptis
illis nitidis, a Literatorum cultissimorumque
hominum ingenio profectis, inter quae inge-
nia tuum quoque eximium praelucere, tum
Orbi Christiano, tum Literariae Reipublicae,
quam*

*quam diutissime, ex animo precamur. Vale,
Vir Nobis Nostroque animo pergrate, et de
re literaria, ut soles, diu sospes, insigniter
mereri perge.*

Iam quid est, Lector, quod haereas? Nullo non haeres comate. Et recte. Haesi et ego, imo haereo etiam nunc, quoties repeto tenorem. Singulae enim uoces quid aliud resonant, nisi literarum amorem, ANDREA dignum? Quis unquam Princeps a literis splendorem petiit, aut, se petere, publice fassus est? Petit uero, seque petere ingenue fatetur, ANDREAS. At eo ipso Se uere PRINCIPEM demonstrat. Cedro dignum est illud assertum, nihil illustrius Bibliothecae Zalusciae (cogites uero, uelim, huius Bibliothecae Auctorem, numerum, delectum, splendorem, et fructum) adferri potuisse, quam literatorum scripta. An rei, quae pridem Illustrissima et Splendidissima habita fuit, omnium consensu, splendorem quandam credas affundi posse ab umbra illa, quae sumus, turba. ANDREAS uero affundi censet, imo gloriatur. Tantus iam literis habetur honor. Tanta est seculi, quo uiuimus, felicitas. Age uero in alio, eoque paulo illustriori, argumento haereamus. Attende, quorsum ZALUSCII
omnia

omnia Sua Oracula collineent. Prisca oracula hanc sibi dixerant legem, ut de Regibus semper reuerentius loquerentur, iisque non, nisi grata et fauorabilia, augurarentur. Scilicet hanc ipsam legem suis Oraculis dixere ZALVSCII. Nihil edicunt, nisi quod et laudem, et Gloriam, AVGVSTI TERTII, REGIS Optimi spectet, nihil credunt auspiciatum fore, nisi rei auspicium sit AVGVSTVS TERTIVS. Repete, quae antea dixi. Dedicaturi Bibliothecam, rem non putant feliciter cessuram, nisi in REGIS Conspectu. Delecturi argumentum, quod in REGNI celebritate edisseratur a literatis, non inueniunt illustrius, quam Laudem REGIS. Praemium uincensibus proposituri nesciunt lautius, quam Imaginem REGIS, auro fulgentem. Iam nouum Amoris in REGEM exemplum praebet hoc ANDREAE Oraculum, cuius audiuisti tenorem. Non egere nummus uidebatur quapiam commendatione, iam ipso metalli pretio et pondere satis superque commendabilis. Commendat tamen ANDREAS, et, ut de pietate et reuerentia erga REGEM luculentius constet, commendationem ei quaerit ab AVGVSTI TERTII Imagine. Vnde uero peteret meliorem? Dignissima profecto est haec ipsa Oraculi pars, in cuius contemplatione altius haereas. Imo uero et ceterae partes uidentur dignissimae. Quotquot enim legeris uerba, totidem inueneris magni animi, quae operose mireris, argumenta.

F

Nunc

Nunc tandem a grandioribus argumentis ad me redeo, si modo, leue argumentum istis immiscere, fas est. Perferuntur ad me Principales Literae. Venerabundus magis, quam obstupefactus, eas uestigo. Nam prius ANDREAE Oraculum prorsus obfirmauerat animum, ne obstupesceret, sed fortiter subiret rei euentum. Vestigando non unum diem confuso, dumque adhuc in Illis totus sum, iam ubique grassatur rei fama, quam uix dum serpere existimaram. Ex hoc tempore Delphico consultori similis uideor omnibus, uideor etiam mihi. Ille, si uera refert antiquitas, impetrato oraculi responso, *χαριστήρια* celebrabat, et diem hilariter interque congratulationes, sacerdotum praefertim, exigebat. Ego meliori animo *χαριστήρια* celebrego. Maximam festi partem gratis expediendis (an uero expediam dignas?) impendo. Reliquam gaudio et congratulationibus. Scilicet omnes, qui literis bene cupiunt, imo et illi, qui palam literarum mystae et sacerdotes habentur, aliquam gaudii meaeque felicitatis partem sibi uindicant, et Gratosam Oraculi Sententiam non mihi magis, quam Vitembergae meae, antiquae illi Musarum fedi, ubi tertio iam seculo literaria oracula funduntur, imo et sibi, gratulantur ex animo. Votis etiam compellor ab exteris. Omnes uero, siue exteri, siue populares mei, candide profitentur, trahi se totos in ANDREAE admirationem, tangi se quodam Oraculi sensu, qui manifestum faciat omen, instaurandis

staurandis literis diuinitus datum esse ANDREAM. Sic omnes in ore, in animo, ferunt, literisque celebrant, ANDREAM. Ferrent etiam in oculis, imo ferre uehementius exoptant. At, hoc spectaculo frui, potentiori negatur fato,

Tu interim, Lector, cum oculis non possis, animo fruiere spectaculo. Cogita PRINCIPEM, qui oraculi sanctitatem maiestatemque profus aequet. Quod enim aequet, non ego tantum, non mea tantum Saxonia, non Germania tantum, aliaque regna extera, ubi literae sunt in pretio, agnoscunt, sed Ipsa, quae Sidus hoc literis affulgens fert, SARMATIA agnoscat. Non expressius posceres testimonium, quam quod dabo. Mense Decembri literis suis me ornat quidam ex POLONA GENTE. Laudat ille ZALVSCIOS, praesertim ANDREAM, et, ut prolixam laudem minus prolixis uerbis absoluat, Eum, ait, maximum esse liberalium studiorum omnisque doctrinae et Auctorem et Admiratorem, cuius VOCEM ORACULO EMISSAM credant omnes. Imo parum accurate dixi, quod oraculi sanctitatem maiestatemque aequet. Non aequat, sed profus superat, si calculum modo inire uelis. Ineamus uero. Priscum oraculum neminem admittebat consultorem, nisi operto capite et uultu accederet, fortasse, ne quem mysterii apparatus profanis oculis contrectaret. Nec sic quidem in adyta eum admittebat. Haec omnibus, praeterquam sacerdotibus, et aliquando

regibus, erant oclusa. Oraculum uero Zaluscium literatum quemque admittit, nec admittit modo, sed ultro prouocat, ut REGIS et REGNI Splendorem libere conspiciat, nec quemquam a REGNI penetralibus, a REGNI sacrario, ab ipsis adytis, submouet aut arcet, tanquam profanum. Neminem enim profanum putat, sed sacrum, qui literis excultum ostendet ingenium. Priscum oraculum non, nisi laureatis, aut coronatis, consultoribus respondebat. Oraculum Zaluscium effatis Suis nos ornat, etiamsi nulla re externa sumus ornati. Imo ab hoc laureati ornatique recedimus, qui, laurea uix digni, accesseramus, nec cuiusquam ornamenti uidebamus capaces. Priscum oraculum fastidiebat consultores, nisi muneribus et auro puluinaria onerarent, et, licet onerassent, ut plurimum tamen moesti recedebant, uel ambiguitate responsi, uel grauitate, percussi. Ad Oraculum Zaluscium accedimus, nihil litaturi, nisi bonam mentem. Mentem uero nihil ambigui perturbat. Quo enim candore literas tractat GRATIOSISSIMVS PRINCEPS, eodem oracula fundit. Hilares ab eo recedimus, quin et opulenti, et auro ditati, simulque, quam auro reputes cariorem, ANDREAE Gratia condecorati. Veterum oracula non, nisi quotannis semel, adire fas erat, nec semper patebant aditus, fortasse, ut hominibus maior loci horror incuteretur, aut ne sacerdotum imparatos inueniret consultor. Melior est Oraculi Zaluscii

Zaluscii formula. Quo frequentius adeas, plus amabit ANDREAS. Imo, ut adeas, operitur. Nunquam non patent aditus. Ipse eos patefacit ANDREAS. Nullus inibi loci horror. Gratiissima semper et Placida ANDREAE Ora. Nunquam imparatum inuenies, qui Operi Suo, hoc est, ut ingenia foueat, fugientesque literas sustineat, semper est intentissimus. Reliqua exsequi non aggredior. Nec, si aggrederer, digne essem executurus.

Dulcissimum adhuc superest meae scriptionis argumentum. Dixi, prorogatam fuisse Bibliothecae Zalusciae dedicationem. Omnem igitur sollicitudinem eo dirigit Literatissimus PRINCEPS, ut mora, tantae celebritati iniecta, Pompae grauitate pensetur. Nouum edit Oraculum. Dedicationi aliam dicit diem, et quidem, ut ab AVGVSTO TERTIO nullius non rei fiat principium, diem, Augusto in fastis sacram. Hoc uero Oraculum, uti cetera, non ad SARMATIAM tantum spectat. Nostra etiam, quotquot interioribus literis operamur, nostra res agitur. Ad nos pertinet Pompae grauitas, quam parat ANDREAS. Ad nos ista magnificentia, quam ominosa Augusti dies est editura. Quotquot igitur impensius amatis literas, uotis solemnibus efficit, ut auspiciatissime eat dies, cui parem in fastis literariis non habuit aetas superior, nec habituri

bituri sunt posteri. Perficite ingenii, ut uenturis seculis certa
fides fiat, regnante et terris, et literis, et ingeniiis, AVGV-
STO TERTIO, neminem studio in REGEM, in PA-
TRIAM, in ciues, in literas, in ingenia, magis excelluisse,
quam ANDREAM ZALVSCIYM. Ostendite, quantum literis
pretium habeatis, imo sic ostendite, ut Vestri tandem nepotes
habeant, quo glorientur, nostra aetate habitum fuisse maximum.

Ego certe operam dabo, ut, nisi exemplum praeiuisse,
paria tamen Vobiscum fecisse, dicar
a posteris,

ling 54

ULB Halle

3

001 945 181

sb

7

12

GENTIS
ZALVSCIAE
ORACVLA

REI LITERARIAE AVSPICATISSIMA

RECENSUIT

ET

ORATIONEM

VARSAVIAE

IN CERTAMINE LITERARIO

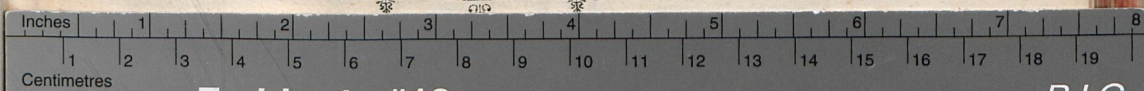
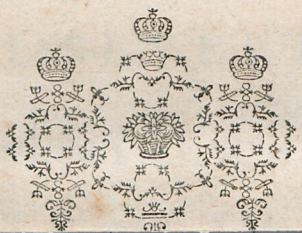
RECITATAM

INSERUIT

ERNESTVS MARTINVS CHLADENIVS D

IVR. FEVD. PROF. PVBL. ET FACVLT

IVRID. ASSESSOR

Farbkarte #13

B.I.G.

